

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत
संशोधन विषयक प्रस्तावांना प्रशासकीय
मान्यता व निधी वितरीत करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : मफुवि १४२२/प्र.क्र.२५३/७-अ
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : ३१/०३/२०२३

- वाचा :- १) वित्त विभाग, अर्थसंकल्पीय भाषण सन २०२२-२३.
२) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे No.DOR/ADR/DDR-४/Project list/५५५९/
२०२३, Date: २३/०१/२०२३
३) महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांचे क्र.जा.क्र.मकृप/संशोधन/प्र.क्र.२२७/
३३४/२०२३, दि.०२.०२.२०२३ रोजीचे पत्र.

प्रस्तावना :-

सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षाच्या अर्थसंकल्पीय भाषणात मा.उपमुख्यमंत्री तथा मा.मंत्री (वित्त) यांनी “वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी व डॉ.बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली यांना ५० वर्षे पूर्ण होत असल्याने त्यांना संशोधनाकरिता प्रत्येकी रु.५०.०० कोटी रुपयांचा विशेष अनुदान / निधी उपलब्ध करण्यात येईल” अशी घोषणा केली होती. त्यास अनुसरून सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षाकरीता कृषि विद्यापीठांना संशोधनाकरीता कार्यक्रमावरील खर्चातर्गतच्या लेखाशिर्षाखालील ३१-सहायक अनुदान (वेतनेतर) या बाबीखाली चारही कृषि विद्यापीठांना प्रत्येकी ३० कोटी इतका निधी अर्थसंकल्पीत केला असून त्यापैकी रु. २५.०० कोटी इतका निधी संशोधनाकरीता उपलब्ध करून देण्यात येणार आहे. यासंदर्भात राज्यातील कृषि विद्यापीठांना संशोधन विषयक प्रस्ताव सादर करण्याबाबत कळविण्यात आले होते. त्यानुसार महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी या कृषि विद्यापीठाचे संशोधनविषयक एकूण रु.२८१५.५० लक्ष रकमेचे प्रस्ताव महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांच्यामार्फत शासनास प्राप्त झालेले आहेत. त्यासअनुसरून संशोधनासाठीच्या प्रस्तावांना मान्यता देण्याची व सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षात संशोधनाकरीता निधी वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यातील कृषि विद्यापीठातील संशोधन विषयक कार्याला गती मिळावी याकरीता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी या कृषि विद्यापीठाच्या एकूण १३ संशोधन विषयक प्रस्तावांच्या रु.२८१५.५० लक्ष रक्कमेस प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

अ. क्र.	प्रकल्प	प्रकल्पाचे ठिकाण	प्रकल्पाचे उद्दिष्ट	प्रकल्प राबविणारी संस्था	प्रकल्प किंमत (रुपये लाखात)
१.	शाश्वत उत्पादन व मुल्यवर्धनासाठी सोयाबीन संशोधनाचे बळकटीकरण.	कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज, सांगली.	१. जैविक व अजैविक ताणामध्ये तग धरणारे, शाश्वत उत्पादन देणारे व बदलत्या हवामानाशी जुळवुण घेणारे वाण विकसीत करणे. २. सोयाबीनचे उच्च पोषणमुल्य असणारे वा विकसीत करणे. ३. उच्च गुणवत्ता असलेली सोयाबीन बियाण्याची निर्मिती करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	४५०.००
२.	कपाशीची बी.टी.जणुके (बी.जी.) सरळ वाणामध्ये समावेश करून कपाशीचे सरळ बी.टी.वाण विकसीत करणे.	कापूस सुधार प्रकल्प, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. बी. टी. कपाशीचे जास्त उत्पादन देणारे वाण विकसीत करण्यासाठी बी. टी. तंत्रज्ञान व संशोधन कार्यक्रम हाती घेणे. २. बी. टी. कपाशीचे सरळ वाण विकसीत करण्यासाठी बी. टी. जणुके सरळ वाणामध्ये समाविष्ट करणे. ३. बी. टी. कपाशीचे सरळवाण विकसीत करून त्यांचे बियाणे तयार करणे. ४. बी. टी. कपाशीच्या सरळ वाणांची सघन पध्दतीन लागवडीच्या चाचण्या घेऊन प्रती हेक्टरी उत्पादन वाढीसाठी प्रारूप तयार करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	४५०.००
३.	काटेकोर शेतीसाठी डिजिटल तंत्रज्ञानावर आधारित “सेन्टर ऑफ एक्सलेन्स”.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. पिकावरील जैविक व अजैविक ताणाचे स्थान व वेळ परतचे ड्रोन आधारित हायपरस्पेक्ट्रल इमेजींगद्वारे निरीक्षण करून सिंचन तसेच रोग व किड व्यवस्थापनासाठी प्रणाली विकसीत करणे. २. ड्रोनद्वारे विविध पिकांवर अन्नद्रव्ये व रसायने फवारणीसाठी ड्रोनची मानके (SOP) निश्चीत करणे. ३. काटेकोर शेती व्यवस्थापासाठी जमिनीतील आर्द्रता आणि अन्नद्रव्ये तसेच सिंचन व्यवस्थापनासाठी आयओटी आधारित प्रणाली विकसीत करणे. ४. कृषी निविष्टांच्या (बियाणे, पाणी, अन्नद्रव्ये आणि किटकनाशके इत्यादी) योग्य वापरांचे नियोजन करण्यासाठी स्थानिक निर्णय समर्थन प्रणाली विकसीत करणे. ५. इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक स्पेक्ट्रममधील मल्टी-सेन्सर (इन-सिटू, एअरबोर्न आणि स्पेस बोर्न) आधारित सुदूर संवेदन माहिती प्रणालीद्वारे । वेगवेगळ्या पिकांच्या पाण्याच्या ताणाचे निरीक्षण करण्यासाठी आणि पिक उत्पादनाचा अंदाज घेण्यासाठी प्रणाली विकसित करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	४७६.००

			६. विविध सेन्सर व वायरलेस आधारित सिंचन आणि फर्टिगेशनसाठी तंत्रज्ञान विकसित करणे. ७. विविध कृषी निविष्टाच्या कार्यक्षम, इष्टतम आणि अचूक व्यवस्थापनासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता आधारित निर्णय समर्थन प्रणाली विकसित करणे.		
४.	हरभरा पिकाचे दुष्काळ सहनशील वाण/जीन प्रारूपे (जिनोटाईप) निर्माण करणे.	कडधान्य सुधार प्रकल्प, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. हरभरा पिकांमधील आशादायक जीनप्रारूपे यांची छाननी करून दुष्काळ सहनशील स्रोत शोधणे. २. दुष्काळ सहनशील जीन प्रारूपे (जिनोटाईप) यांचा उपयोग हरभरा पिक संकरीकरणामध्ये करून नविन दुष्काळ सहनशील, अधिक उत्पादन देणारे वाण निर्माण करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	६५.००
५.	रब्बी ज्वारीचे अधिक उत्पादनक्षम व पौष्टिक तसेच यंत्राद्वारे काढणीस सुलभ वाणांची निर्मिती करणे.	ज्वारी सुधार प्रकल्प, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. रब्बी ज्वारीच्या अधिक उत्पादनक्षम, न लोळणारे व यंत्राद्वारे काढणीस सुलभ वाणांची निर्मिती करणे. २. अधिक उत्पादनक्षम अजैविक ताणास सहनशील वाणांची निर्मिती करणे. ३. बदलत्या वातावरणास अनुरूप व खोडमाशीस प्रतिकारक वाण निर्मिती करणे. ४. धान्य व कडब्यामध्ये अधिक पोषणमुल्य असलेल्या वाणांची निर्मिती करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	१०६.००
६.	नॅनोटेक्नॉलॉजीचा पीक संरक्षणासाठी आणि उत्पादकता व उत्पादन वाढीसाठी वापर.	जीवरसायन शास्त्र विभाग, पदव्युत्तर महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	१. नॅनोकण तयार करण्यासाठी विविध कृषी घन कचऱ्याचे (फळांच्या साली) विश्लेषण करणे. २. कृषि कचरा (फळांच्या साली) पासून विविध नॅनोकण तयार करण्याची पद्धत विकसित / प्रमाणित करणे. ३. विकसित केलेल्या पर्यावरण पूरक नैनोकणांची किटकनाशके, खते, बुरशीनाशके म्हणून कार्यक्षमता अभ्यासणे. ४. विविध फळांच्या साठवणूकीसाठी विविध नॅनो आवरण / वेष्टन सूत्रीकरण विकसित करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	३७५.००
७.	तेलबिया संशोधन केंद्र जळगाव या प्रकल्पाचे बळकटीकरण.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगाव.	१. भुईमूग आणि तीळ या पिकांमध्ये जास्त तेलाचे प्रमाण असणारे त्याचप्रमाणे जैविक तसेच अजैविक ताण सहन करून लवकर पक्व होणारे व जास्त उत्पादन देणारे वाण विकसित करणे. २. कापूस या पिकाचे कोरडवाहू प्रक्षेत्रासाठी योग्य असणारे त्याचप्रमाणे धाग्याची मध्यम लांबी व जास्त उत्पादन देणारे संकरित तसेच सुधारीत वाण विकसित करणे. ३. मूग व उडीदामध्ये खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामासाठी योग्य तसेच एकाचवेळी पक्वतेला येणारे व लवकर तयार होणारे आणि शेंगा न तडकणारे वाण विकसित करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	८८.००

८.	शाश्वत उत्पादनासाठी भुईमूग पीक संशोधनाचे बळकटीकरण.	कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज, सांगली.	१. भुईमूग पिकातील जैविक व अजैविक ताण सहनशील वाण निर्माण करणे. २. टिक्का व तांबेरा रोगास सहनशील तसेच पाण्याचा ताण व अतीपर्जन्य परिस्थितीस सहनशील भुईमूग पीक वाण निर्मिती करणे. ३. भुईमूग उत्पादक शेतकऱ्यांच्या उत्पादनात वाढ व शाश्वतता आणणे व भुईमूग मुख्य साखळी बळकट करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	३८.००
९.	महाराष्ट्रासाठी पाण्याचा ताण व क्षार सहनशील ऊस वाण संशोधीत करणे.	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव, पुणे.	१. पाण्याचा ताण सहन करणाऱ्या ऊस वाणांची पडताळणी करणे. २. क्षार सहनशील ऊस वाणांची पडताळणी करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	१२९.५०
१०	क्षारपड जमीन सुधारण्यासाठी संशोधन.	कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज, सांगली.	१. क्षारपड जमिनीमध्ये नियंत्रित निचरा तंत्रज्ञान आणि अन्नद्रव्याचे विविध स्रोत यांचा पिक उत्पादन, पाणी आणि अन्नद्रव्यांच्या निचऱ्यावाटे होणाऱ्या नुकसानीबाबत अभ्यास करणे. २. क्षारयुक्त आणि पाणथळ जमिनीत येणारे पिकांचे विविध वाण आणि जर्मप्लाझम शोधणे. ३. क्षारयुक्त चोपन आणि चोपन जमिनीच्या सुधारणेसाठी जिप्समला योग्य पर्यायी रासायनिक भूसुधारक शोधून त्याची कार्यक्षमता तपासणे. ४. क्षारपड जमिनीची जैविक पद्धतीने सुधारणा करण्यासाठी विविध जिवानूंचे विलगीकरण करून योग्य सुक्ष्म जिवानूंचा संघ तयार करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	५५.००
११	पिक रोग निदान केंद्र.	विभागीय गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर.	१. शेतकऱ्यांच्या शेतातील विविध पिके, फळे आणि भाजीपाला या पिकांवरील प्राप्त झालेल्या रोगांच्या नमुन्यांची तपासणी / निदान करणे. २. एकात्मिक रोग व्यवस्थापन प्रणालीद्वारे पिकावर येणाऱ्या विविध रोगांच्या व्यवस्थापनासाठी मार्गदर्शिका तयार करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	१८.००
१२	मेटॅबोलोमिक्स प्रोफाईल ज्ञानावर आधारित पिक वनस्पतीचे प्रजनन.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. जैविक आणि अजैविक ताणाखाली मेटॅबोलिक प्रोफाईल हे एक प्रभावी जीवरासायनिक मार्कर म्हणून विकसित करणे.	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	११५.००
१३	आंतरराष्ट्रीय मानकानुसार किडनाशक अंशावर आधारित संशोधनाचे आधुनिकीकरण.	किटकशास्त्र विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी.	१. आधुनिक उपकरण सुविधेद्वारे आंतरराष्ट्रीय मानकानुसार किडनाशक अंशावर आधारित पायाभूत व उपयोजित संशोधन करणे. २. आदर्श शेतीपद्धतीवर आधारित फळे व भाजीपाला पिकामध्ये विविध किटकनाशकांच्या सुरक्षित वापरासंबंधी नियमावली तयार करणे. ३. विविध खाद्यपदार्थांमधून (फळे, भाजीपाला) कृत्रिम राईपनर्स, प्रिसरवेटिव्ह, अवजड धातू,	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	४५०.००

			प्रतिजैविके इ चे अवशेष शोधण्याच्या पायाभूत संशोधनास चालना देणे. ४. देशांतर्गत वापरासाठीच्या तसेच निर्यातक्षम फळे व भाजीपाला पिकातील किटकनाशक अंश तपासणीसाठी एकाचवेळी अनेक किटकनाशक तपासणी करण्यासाठीच्या पद्धतीचे मानकीकरण करणे.		
	एकूण				२८१५.५०

२. सन २०२२-२३ या आर्थिक वर्षात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी या कृषि विद्यापीठास संशोधनाकरीता एकूण रुपये ६५०.०० लाख (अक्षरी रुपये सहा कोटी पन्नास लाख) एवढे अनुदान वितरीत करण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

३. या प्रित्यर्थ होणारा खर्च सन २०२२-२३ मध्ये मंजूर झालेल्या अनुदानाखाली खालील लेखाशिर्षाखाली भागविण्यात यावा.

मागणी क्र. डी-३

०१ पीक संवर्धन

१२० इतर संस्थाना सहाय्य

(००)(०६) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला सहायक अनुदान (कार्यक्रम)

३१, सहायक अनुदाने (वेतनेतर), लेखाशिर्ष (२४१५ ००७२)

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२३०३३१२३१८५०२७०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(उमेश चांदिवडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

१. मा.मंत्री (कृषि), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.प्रधान सचिव (कृषि), यांचे स्वीय सहाय्यक, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
३. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
४. सदस्य सचिव तथा महासंचालक, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे.
५. महालेखापाल, महाराष्ट्र १ / २ (लेखापरिक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई / नागपूर.
६. कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी .
७. संशोधन संचालक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी .
८. उपविभागीय कृषि अधिकारी, राहुरी.
९. जिल्हा कोषागार अधिकारी, राहुरी.

१०. मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई.
११. उप मुख्य लेखा परिक्षक (वरिष्ठ) स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई.
१२. जिल्हा लेखा परिक्षा अधिकारी, स्थानिक निधी लेखा, राहुरी.
१३. वित्त विभाग (व्यय १ / अर्थसंकल्प - १३ / अर्थसंकल्प-१९), मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
१४. कक्ष अधिकारी, कार्यासन क्रमांक - २अ, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.
१५. कार्यासन ७-अ (निवडनस्ती), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.